1493-49

Richtlijnen

Voor het Milieueffectrapport Aanleg aardgastransportleiding Grijpskerk-Wieringermeer

Vastgesteld door:

De gemeenteraden van Achtkarspelen, Boarnsterhim, Nijefurd, Smallingerland, Sneek, Tytsjerksteradiel, Wieringermeer, Wûnseradiel, Wymbritseradiel en Zuidhorn.

De wnd. hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat IJsselmeergebied (ir. J.A.W. de Wit).

Juni 2005

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 3

2. HOOFDPUNTEN 4

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING 4

3.1 Probleem- en doelstelling 4
3.2 Besluitvorming 5

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN 5

4.1 Voorgenomen activiteit 5
4.2 Ontwikkeling varianten en alternatieven 5
4.2.1 Nulalternatief als referentie 6
4.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma) 6

5. HUIDIGE MILIEUSITUATIE EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU 6

5.1 Algemeen 6
5.1.1 Kaartmateriaal 6
5.1.2 Milieuaspecten en maatregelen 7
5.2 Ecologie en ecohydrologie 7
5.3 Veiligheid 8
5.4 Woon- en leefomgevingskwaliteit: geluid 9

6. OVERIGE HOOFDSTUKKEN VAN HET MER 9

BIJLAGEN

1. Beoordeling t.b.v. de Natuurbeschermingswet, het Structuurschema Groene Ruimte en de Flora- en faunawet

2. Nota van Antwoord

1. INLEIDING

N.V. Nederlandse Gasunie wil een nieuwe aardgastransportleiding aanleggen, naast de twee bestaande aardgastransportleidingen, tussen Grijpskerk en Wieringermeer. Het betreft een buisleiding die een diameter van deels 105 cm en deels 120 cm[1] zal hebben en een lengte van ongeveer 110 km.

Voor de realisatie van de aardgastransportleiding tussen Grijpskerk en Wieringermeer zijn herzieningen van de diverse bestemmingsplannen vereist, hiernaast is een vergunning vereist in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr).
Voor de vrijstelling of (partiële) herziening van de diverse bestemmingsplannen zijn de betreffende gemeenten[2] bevoegd gezag. Voor de vergunning in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken is de minister van Verkeer en Waterstaat bevoegd gezag. Ten behoeve van deze besluiten wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

Bij brief van 5 januari 2005 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (verder aangeduid als "de Commissie") in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het MER.
De milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 19 januari 2005. De startnotitie heeft van 20 januari tot en met 16 februari 2005 ter inzage gelegen. Via het bevoegd gezag heeft de Commissie kennis genomen van de, gedurende deze periode, ontvangen inspraakreacties en adviezen. Voor zover relevant heeft de Commissie deze betrokken bij haar advies.

Het bevoegd gezag heeft kennis genomen van de inspraakreacties, de adviezen van de Wettelijk Adviseurs en het advies van de Commissie. Het advies van de Commissie (21 maart 2005) heeft als basis gediend voor het opstellen van deze richtlijnen.

Het doel van deze richtlijnen is om aan te geven welke informatie het MER moet bieden om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

Het bevoegd gezag is van mening dat de startnotitie een goede basis biedt voor de richtlijnen voor het MER en bouwt hier in de richtlijnen op voort. Dat wil zeggen dat deze richtlijnen in combinatie met de startnotitie moeten worden gelezen. Voor aspecten die in de richtlijnen niet aan de orde komen, kan de startnotitie als richtlijn fungeren.

---

1 Volgens een mondelinge mededeling van de Gasunie zal mogelijk de gehele buisleiding een diameter van 120 cm krijgen. Deze eventuele wijziging zal in het MER worden gemotiveerd. Deze mededeling heeft naar de mening van de Commissie voor de milieueffectrapportage geen consequenties voor de inhoud van het richtlijnenadvies en naar mening van het bevoegd gezag derhalve geen consequenties voor de inhoud van de richtlijnen.

2 Gemeenten Achtkarspelen, Boarnsterhim, Nijefurd, Smallingerland, Sneek, Tytsjerksteradiel, Wieringermeer, Wûnseradiel, Wymbritseradiel en Zuidhorn.

2. HOOFDPUNTEN

De volgende punten kunnen als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER) worden beschouwd. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Ecologische effecten van de verschillende alternatieven: de effecten van vergraving en baggerwerkzaamheden (verstoring profielopbouw en waterbodem) en bronbemaling en de beoordeling van deze effecten in termen van aangetaste oppervlakte/aantallen, kwetsbaarheid, (on)vervangbaarheid en hersteltijd. Met name de gevolgen voor de aanwezige Vogel- en Habitatrichtlijngebieden verdienen in het MER ruime aandacht. Waar relevant dient de informatie ten behoeve van de passende beoordeling in het MER opgenomen te worden. Alle in tabel 3.5 van de startnotitie genoemde varianten moeten in het MER gelijkwaardig uitgewerkt worden ten behoeve van de alternatievenontwikkeling en met name de ontwikkeling van het meest milieuvriendelijke alternatief.

- Veiligheidseffecten van de verschillende alternatieven: de effecten op de veiligheid van mensen (plaatsgebonden risico en groepsrisico), de IJsselmeerdijk en de scheepvaart zijn een belangrijk aandachtspunt voor dit MER. De risicoschattingen dienen zoveel mogelijk gebaseerd te worden op ervaringsgegevens met bestaande leidingen en installaties.

- Samenvatting: een publieksvriendelijke samenvatting, waarin de belangrijkste voorliggende keuzen voor de besluitvorming en hun milieuconsequenties worden weergegeven, is een belangrijk onderdeel van het MER.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Probleem- en doelstelling

In de startnotitie wordt beknopt ingegaan op de noodzaak van de aanleg van de nieuwe aardgastransportleiding. Geef in het MER een nadere onderbouwing van de toekomstige tekorten in West-Nederland en de benodigde capaciteit. Daarbij moet ingegaan worden op:

- De rol en capaciteit van de bestaande pijpleidingen;
- De gasopslaglocaties in Grijpskerk en Bergen;
- Het gas dat onder andere via de NOGAT-leiding bij Den Helder aan land komt;
- De leveringsgarantie aan West-Nederland;
- De toekomstige export van gas naar het Verenigd Koninkrijk via de geplande Balgzand-Bacton-leiding.

De in de startnotitie ter zijde geschoven alternatieve tracés door Friesland of Drenthe worden niet realistisch geacht (meer ruimtebeslag, aantasting gevoelig gebied, hoge kosten) en behoeven in het MER dan ook niet nader uitgewerkt te worden.

3.2 Besluitvorming

In de startnotitie wordt een duidelijk beeld geschetst van het beleidskader (nationaal en internationaal) waarbinnen de besluitvorming over het voornemen zich zal afspelen. Het MER moet een duidelijk overzicht presenteren van de te nemen besluiten en de *hiervoor verantwoordelijke bevoegde instanties*[3]. *Geef hierbij ook zicht op de fasering* van de verschillende besluiten die nodig zijn om de aanleg van de aardgastransportleiding mogelijk te maken.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Voorgenomen activiteit

De startnotitie en het kaartmateriaal in de bijlage geven al een goed algemeen beeld van de voorgenomen activiteit. De in de startnotitie beschreven planonderdelen (de plaats en wijze van aanleg van leidingen, compressor-, meet- en regelstations) moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Beschrijf de maatregelen die getroffen worden om aan de veiligheidseisen voor pijpleidingen te voldoen en welke verdergaande maatregelen getroffen kunnen worden. Geef tevens aan hoe bij de bepaling van de diepteligging rekening wordt gehouden met inklinking.
Ga naast de activiteiten in de aanlegfase in het MER ook in op de milieurelevante activiteiten tijdens de exploitatie en de buitengebruikstelling. Hierbij kan voor de exploitatiefase gedacht worden aan onderhoudswerkzaamheden en hierbij vrijkomende afvalstoffen en voor de buitengebruikstelling aan de keuze om alles te laten liggen of alles te verwijderen.
Maak waar mogelijk gebruik van kaart- en beeldmateriaal en overzichtstabellen om voor omwonenden en besluitvormers de aard, omvang en tijdsduur van de werkzaamheden en de keuzemogelijkheden inzichtelijk te maken.

4.2 Ontwikkeling varianten en alternatieven

De in de startnotitie beschreven aanpak biedt een goede richtlijn voor de alternatievenontwikkeling. Hierbij wordt het bundelingsprincipe als uitgangspunt gehanteerd. Daar waar bundeling niet mogelijk is, zullen varianten ten aanzien van het tracé ontwikkeld worden. Naast tracévarianten worden in het MER per deelgebied technische varianten voor de wijze van aanleg onderzocht. De knelpunten (bijvoorbeeld natuur, veiligheid, ruimtelijke beperkingen of cultuurhistorie) op grond waarvan gekozen wordt een variant te ontwikkelen voor het tracé of de wijze van aanleg, moeten in het MER helder terug te vinden zijn.
In de startnotitie wordt in tabel 3.5 aangegeven dat, alleen indien uit het onderzoek blijkt dat significante effecten in een Vogel- en Habitatrichtlijngebied niet uitgesloten kunnen worden, in het MER ook tracévarianten ontwikkeld en beschreven zullen worden die buiten het gebied liggen en geen of minder effecten teweeg brengen. Het bevoegd gezag is daarentegen van mening dat in het MER alle in tabel 3.5 genoemde varianten uitgewerkt moeten worden, zodat voor de besluitvorming alle ecologische en overige voor- en nadelen van de verschillende opties beschikbaar zijn en meegewogen

---

[3] Zo heeft de gemeente Zuidhorn aangegeven dat er voor het tracé bij Grijpskerk geen sprake is van de verlening van een aanlegvergunning, zoals de startnotitie meldt, maar van een herziening van het bestemmingsplan 'Buitengebied Grijpskerk'.

kunnen worden. Voor de varianten waarvoor significante effecten in richtlijngebieden niet uitgesloten kunnen worden, is het zinvol in het MER een passende beoordeling uit te voeren.

4.2.1 Nulalternatief als referentie

Het nulalternatief, waarin uitgegaan wordt van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling, moet in het MER beschreven worden als referentiesituatie ter vergelijking van de milieueffecten van de andere alternatieven. Indien uit de onderbouwing van nut en noodzaak blijkt dat de bestaande leidingen geen adequate oplossing bieden voor levering van gas aan West-Nederland en het Verenigd Koninkrijk, dan is dit nulalternatief geen realistisch alternatief.

4.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

Het mma kan op de in de startnotitie voorgestelde werkwijze afgeleid worden uit de vergelijking van onderzochte locatie- en technische varianten. Bij de ontwikkeling van het mma moeten in ieder geval de volgende aspecten aan de orde komen bij de afweging van tracévarianten, aanlegmethode, aanlegperiode en te nemen maatregelen:

- Minimalisering van nadelige ecologische effecten: bijvoorbeeld gestuurde boring onder natuurgebieden, met name Alde Feanen en Stoenckherne/Workumer nieuwland;
- Cultuurhistorische, archeologische en landschappelijke inpassing: zo min mogelijk aantasting van bijvoorbeeld houtwallen en hemdijken;
- Woon- en leefomgevingskwaliteit: minimale veiligheidsrisico's en overlast voor omwonenden;
- Zo min mogelijk ruimtebeslag;
- Verdergaande maatregelen om de leiding te beschermen tegen externe invloeden (eigenschappen leiding, diepteligging, ruimtelijke maatregelen) en (instrumentele) beveiliging van de leidingen en installaties om lekkages te voorkomen of te beperken.

5. HUIDIGE MILIEUSITUATIE EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

5.1 Algemeen

5.1.1 Kaartmateriaal

Neem in het MER gedetailleerde en actuele kaarten op van zowel het plangebied als een ruimer studiegebied[4]. De maatgevende kenmerkenkaart in de startnotitie biedt hiervoor een goed uitgangspunt. Neem in aanvulling hierop ook een kaart voor het tracé door het IJsselmeer op. Naast de reeds opgenomen aspecten, moeten ook de volgende functies en elementen opgenomen worden:

- Compressor-, meet- en regelstations;
- Wingebieden delfstoffen;
- Stortplaatsen;
- Stiltegebieden;

---

[4] De omvang van het studiegebied verschilt waarschijnlijk sterk per deelgebied, vooral gelet op de effecten van bronbemaling, omdat het tracé zeer verschillende landschapssystemen en geohydrologische situaties doorkruist.

- Windmolenparken;
- Vaarroutes;
- Bekende locaties scheepswrakken;
- Schietemplacement Breezanddijk;
- Eventueel bekende locaties van explosieven c.q. vliegtuigbommen;
- Grondwaterbeschermingsgebieden.

Naast de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en de EHS-gebieden moeten ook ecologisch gevoelige gebieden zoals de weidevogelgebieden en foerageergebieden voor wintergasten op kaart worden aangegeven (zie ook § 5.2). In de gebieden waar knelpunten op kunnen treden, is het zinvol om op een hoger detailniveau in te zoomen.

5.1.2 Milieuaspecten en maatregelen

De startnotitie biedt een goede richtlijn voor de in het MER te beschrijven milieugevolgen van het voornemen en de alternatieven, en de toetsingscriteria hiervoor. Het zwaartepunt in het MER zal moeten liggen bij de beschrijving van de milieuaspecten ecologie en veiligheid. Tenslotte dient inzicht gegeven te worden in de noodzaak, aard en effectiviteit van te nemen mitigerende maatregelen. In de volgende paragrafen worden in aanvulling op de startnotitie enkele accenten gelegd voor de in het MER te beschrijven milieugevolgen.

5.2 Ecologie en ecohydrologie

Het MER moet inzicht bieden in de ecologische effecten van de verschillende alternatieven: de tijdelijke effecten van bronbemaling en de langere termijn effecten van vergraving (verstoring profielopbouw en waterbodem) en de beoordeling van deze effecten in termen van oppervlakte/aantallen, kwetsbaarheid, (on)vervangbaarheid en hersteltijd.

De effecten van het voornemen op in het studiegebied gelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Alde Feanen, IJsselmeerkust, IJsselmeer)[5] en EHS-gebieden (met name Drogehamstermieden en Bergumermeer) dienen goed onderbouwd beschreven te worden in relatie tot de effecten van overige (geplande) activiteiten op die gebieden (cumulatieve effectbeschrijving). In geval significante negatieve effecten niet uitgesloten kunnen worden, zal er voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden een passende beoordeling uitgevoerd moeten worden.

Ten behoeve van de mogelijke ontheffingsaanvraag ingevolge de Flora- en faunawet zullen de nadelige effecten op de algemene beschermde soorten in kaart moeten worden gebracht[6]. Voor het MER kan volstaan worden met verspreidingsgegevens van de *doelsoorten*[7] van het natuurbeleid en de effecten hierop. Geef in het MER aan of op grond van de beschikbare informatie te verwachten is dat er een ontheffing aangevraagd moet worden en of het aannemelijk is dat deze verleend kan worden.

Indien voor de ecologisch gevoelige gebieden geen actuele gegevens zijn, is het aan te bevelen om een aanvullend onderzoek uit te voeren voor in ieder geval de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. In het MER moet een beeld geschetst worden van de kwalifi-

---

5 Voor de beschrijving van de kwaliteit van habitattypen kan gebruik gemaakt worden van de publicatie van Jansen, J.A.M. en J.H.J.Schaminée: Habitattypen; Europese natuur in Nederland (2003), en van een publicatie die mogelijk in 2005 verschijnt over een uitgebreidere karakterisering van instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en de kwaliteit daarvan (Alterra, in opdracht van LNV).

6 Zie bijlage 1 voor de benodigde informatie voor toetsing aan het natuurbeleid.

7 In het Handboek Natuurdoeltypen (LNV, 2001) staan alle doelsoorten.

cerende habitats/soorten in het studiegebied langs het tracé. Op land is het hierbij van belang om verdrogingsgevoelige habitats/soorten en de effecten hierop in kaart te brengen. Als referentie voor uitspraken over de herstelsnelheid, is het belangrijk om de habitats op en nabij de bestaande leidingen te evalueren. Voor het IJsselmeer moeten de effecten van verstoring van de waterbodem, vertroebeling van de waterkolom, thermische belasting na in gebruik name van de leiding, en daarmee gepaard gaande aantasting van voedselbronnen, op kwalificerende vogelsoorten beschreven worden.

In de startnotitie blijft de fasering van het voornemen onderbelicht, terwijl deze wel relevant is voor de tijdelijke effecten van de aanleg in natuurgebieden, weidevogelgebieden, rust/foerageergebied voor wintergasten. Bij start van de werkzaamheden na het broedseizoen, is het van belang ook rekening te houden met de biotoopontwikkeling in de habitats. Beschrijf het effect van de verschillende faseringsmogelijkheden op de milieugevolgen.

In de startnotitie wordt gemeld dat bij aanleg van een sleuf de bovengrond uiteindelijk weer wordt terug gezet teneinde permanente effecten van vergraving te beperken. In een natuurgebied zal dit nauwkeuriger moeten gebeuren dan elders. Op basis van onderzoek van de profielopbouw kan men bepalen hoe de kenmerkende bodemgelaagdheid van de uitgangspositie zo nauwkeurig mogelijk zal worden hersteld. Beoordeel de regeneratiemogelijkheden van (karakteristieke) habitats in termen van kwetsbaarheid, (on)vervangbaarheid en hersteltijd.

Effecten van bronbemaling in de aanlegfase zijn afhankelijk van het ecohydrologische systeem en kunnen per deelgebied sterk verschillen. Zowel het ecohydrologische systeem als de effecten van bronbemaling hierop dienen in het MER per deelgebied in beeld gebracht te worden. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van contourkaarten van de grondwaterstanddaling. Hierbij moet beknopt ingegaan worden op de geohydrologische opbouw en de grondwaterstroming ter plaatse, en op de mogelijke effecten van de aanleg op slecht doorlatende lagen.

5.3 Veiligheid

Beschrijf voor de maximaal geloofwaardige ongevalscenario's welke effecten op kunnen treden voor de (reeds geplande toekomstige) gebruiksfuncties in het studiegebied. Ga specifiek in op de risico's van grote gaslekkages bij ongevallen als gevolg van leidingbreuken (graafwerkzaamheden, sabotage) zowel op land als in het IJsselmeer.

In het MER dient enerzijds aandacht te worden geschonken aan het risico van de pijpleiding voor de omgeving en anderzijds aan het risico van activiteiten in de omgeving voor de pijpleiding. Hiervoor dient een veiligheidsanalyse[8] van het studiegebied van de voorgenomen activiteit te worden gemaakt, op basis van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico. Ook veiligheidsaspecten samenhangend met de IJsselmeerdijk en de scheepvaart moeten in beschouwing genomen worden.

Het MER moet aangeven welke activiteiten nabij het tracé zullen plaatsvinden (zowel activiteiten op het IJsselmeer zoals scheepvaart, visserij en schietoefeningen, alsook activiteiten op het droge zoals windenergie en landbouw). Beschrijf of voor de uitvoering van dit initiatief uitgegaan moet worden van tijdelijke of permanente gebruiksbeperkingen voor deze activiteiten.

---

[8] Gasunie heeft aangegeven dat de methodiek wordt afgestemd met het RIVM en met het Ministerie van VROM.

Op basis van de toetsingsafstand en bebouwingsafstand moet het MER duidelijk maken of en welke knelpunten er zijn en hoe deze opgelost zullen worden. Er dient inzicht te worden gegeven in het ruimtebeslag van de nieuwe leiding (zonering) en de maatregelen die worden getroffen om het ruimtebeslag te minimaliseren waarbij de veiligheid van omwonenden gewaarborgd blijft.

In het MER dient te worden aangegeven of en in welke mate er in de gebruiksfase van de nieuwe leiding sprake is van verhoging van het risico (cumulatie) door parallelligging of kruising met bestaande leidingen of door de aanwezigheid van andere functies of activiteiten met een veiligheidsrisico.

In de startnotitie (§2.4) is het veiligheidsbeheerssysteem bij ontwerp, aanleg en onderhoud en voor calamiteitenbehandeling voldoende beschreven voor het MER. Geef in het MER nog wel aan welke maatregelen worden getroffen ter voorkoming van explosie van achtergebleven oorlogstuig.

5.4 Woon- en leefomgevingskwaliteit: geluid

Geluid speelt vooral een rol bij het nieuw te bouwen compressorstation bij Grijpskerk. Om de cumulatieve effecten van de bestaande en nieuw aan te leggen installaties in beeld te brengen, zijn contourkaarten een essentieel hulpmiddel.

6. OVERIGE HOOFDSTUKKEN VAN HET MER

Voor de onderdelen "vergelijking van alternatieven", "leemten in milieu-informatie", "evaluatieprogramma" en "samenvatting van het MER" kunnen de wettelijke vereisten als richtlijn voor het MER gebruikt worden.
In aanvulling hierop is het ten aanzien van de vorm en presentatie van belang:

- De vergelijking van varianten en alternatieven zo duidelijk mogelijk te presenteren met behulp van tabellen, figuren en kaartmateriaal;

- Een samenvatting te presenteren die als zelfstandig document leesbaar is voor een breed publiek en een goede afspiegeling biedt van de inhoud van het MER.

BIJLAGE 1

Beoordeling t.b.v. de Natuurbeschermingswet, het Structuurschema Groene Ruimte en de Flora- en faunawet

Gebiedsbescherming op grond van de nieuwe Natuurbeschermingswet
De gebiedsbescherming zal naar verwachting vanaf oktober 2005 primair geregeld zijn in de nieuwe Natuurbeschermingswet. Voor projecten die gevolgen kunnen hebben voor richtlijngebieden (Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden) of voor beschermde natuurmonumenten dient vanaf 1 oktober 2005 een vergunning te worden aangevraagd bij de provincie die verantwoordelijk is voor het desbetreffende natuurgebied. Beschermde natuurmonumenten zijn of worden aangewezen op grond van artikel 10 Nbw, en richtlijngebieden zijn of worden aangewezen op grond van artikel 10a Nbw.

Indien er sprake is van mogelijke gevolgen voor een beschermd natuurmonument - kan ook op grond van externe werking - dan dienen de aspecten zoals genoemd in artikel 16, derde lid, Nbw in de aanvraag besproken te worden:

1. Kan het project significante gevolgen hebben voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren of planten in dat beschermde natuurmonument, zo ja:
2. Kan met zekerheid worden vastgesteld dat de handelingen voortvloeiend uit het project de natuurlijke kenmerken van het beschermde natuurmonument niet aantasten? Zo niet,
3. *Zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang die noodzaken tot het verlenen van de vergunning?*

Indien er sprake is van mogelijke gevolgen voor een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied – ook eventueel op grond van externe werking - dan dient de volgende informatie, op grond van artikel 19a en volgende Nbw, in het MER te worden opgenomen.

1. Welke instandhoudingsdoelstellingen gelden voor het desbetreffende richtlijngebied? Op grond van welke natuurlijke habitats en welke beschermde soorten heeft het gebied zich gekwalificeerd als speciale beschermingszone?
2. Kan op grond van de m.e.r.-plichtige activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten verslechteren of kan het een verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen? Kan de m.e.r.-plichtige activiteit de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied aantasten?
3. In het MER moeten de milieugevolgen van de voorgenomen m.e.r.-plichtige activiteit voor het richtlijngebied beschreven worden gelet op de instandhoudingsdoelstelling.
4. Kan er sprake zijn van significante gevolgen met betrekking tot de in dat richtlijngebied beschermde habitats en/of soorten ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie)? Zo ja (ook bij redelijke twijfel), dan moet er een passende beoordeling worden gemaakt.
5. Indien er een passende beoordeling gemaakt moet worden, dient deze in het MER te worden opgenomen.
6. Met zekerheid dient te worden vastgesteld, op grond van de passende beoordeling, *dat de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied niet zullen worden aangetast.*

7. Wanneer de passende beoordeling leidt tot de conclusie dat er, ondanks mitigerende maatregelen, sprake kan zijn van aantasting van de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied, dan dient er aan de volgende aspecten aandacht besteed te worden:
   - zijn er alternatieve oplossingen (met inbegrip van mitigerende maatregelen), waardoor er geen significante gevolgen voor het beschermde gebied optreden?,
   - of zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
   - indien het project toch in of nabij een beschermd gebied moet plaatsvinden om dwingende redenen van groot openbaar belang en mitigerende maatregelen onvoldoende oplossing zullen bieden voor de mogelijke significante gevolgen, welke compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

Stappenplan Structuurschema Groene Ruimte (SGR) voor ecologische hoofdstructuur (EHS)

In het kader van het SGR moeten de volgende stappen doorlopen worden:

1. Welke significante gevolgen kunnen er optreden voor de te behouden kenmerken en waarden binnen en in de nabijheid van dit gebied?
2. Zijn er reële alternatieven?
3. Is er sprake van redenen van groot openbaar belang dat deze aantasting rechtvaardigt?
4. Indien dat het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de wezenlijke kenmerken en waarden?

Informatie in het kader van de Flora- en faunawet (Ffw)

Aangezien er in het gebied soorten voorkomen die beschermd zijn volgens de Flora- en faunawet, dienen de volgende vragen beantwoord te worden:

1. Welke beschermde planten- en diersoorten op grond van de Ffw komen in en nabij het plangebied voor?
2. Leidt het realiseren van het voornemen tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Ffw betreffende planten en/of dieren?
3. Kan het plan zodanig aangepast worden dat dergelijke verboden handelingen niet worden gepleegd?
4. Is om het plan te kunnen uitvoeren een ontheffing op grond van art. 75 van de Ffw vereist?
5. Ontheffing kan worden verleend, indien:
   a. er geen andere bevredigende oplossing bestaat (reëel alternatief) en;
   b. sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten, en;
   c. geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

BIJLAGE 2

Nota van Antwoord

1. INLEIDING, PROCEDURE EN INSPRAAKREACTIES

1.1 Inleiding

Voor u ligt de "Nota van antwoord" op de inspraakreacties op de Startnotitie Aanleg aardgastransportleiding Grijpskerk-Wieringermeer, die van 20 januari tot en met 16 februari 2005 ter inzage heeft gelegen.

Wat kunt u van deze inspraaknotitie verwachten?
In deze antwoordnota is aangegeven hoe met de inspraakreacties op de startnotitie tijdens het vervolg van de procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) zal worden omgegaan.
Er zijn 11 schriftelijke inspraakreacties en 1 mondelinge inspraakreactie ontvangen door het bevoegd gezag.

Hoe vindt u antwoord op uw vraag?
In paragraaf 1.3 vindt u een overzicht van instanties en personen die schriftelijk of mondeling hebben gereageerd op de startnotitie. De insprekers kunnen achter hun naam de numerieke verwijzing naar de vragen en antwoorden vinden.

1.2 Procedure

Voor de besluitvorming over de realisatie van een nieuwe aardgastransportleiding tussen Grijpskerk en de Wieringermeer wordt een vergunning in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aangevraagd en wordt de procedure van een partiële herziening van diverse bestemmingsplannen gevolgd. Deze procedures worden gecombineerd met de procedure voor de milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure). Deze gekoppelde procedures beginnen met de bekendmaking van het voornemen in een startnotitie.

Stap 1 Opstellen en bekendmaken van de startnotitie
In de startnotitie heeft de initiatiefnemer (Gasunie) haar voornemen om een nieuwe aardgastransportleiding tussen Grijpskerk en de Wieringermeer te realiseren gepresenteerd. Dit voornemen werd publiekelijk bekendgemaakt op 19 januari 2005 waarna de startnotitie 4 weken ter inzage lag.

Stap 2 Inspraak op de startnotitie
Tijdens de periode van ter inzagelegging heeft de initiatiefnemer drie informatie bijeenkomsten gehouden op 1, 2 en 3 februari 2005, waar de inhoud van de startnotitie werd toegelicht. Naast deze informatiebijeenkomst zijn betrokkenen en belanghebbenden gedurende de periode 20 januari tot en met 16 februari 2005 in de gelegenheid gesteld opmerkingen schriftelijk en mondeling in te dienen bij het Inspraakpunt Verkeer en Waterstaat.

Stap 3 Vaststellen Richtlijnen voor het MER
Op basis van de startnotitie brengen de Commissie voor de m.e.r. en de wettelijke adviseurs advies uit aan het coördinerend bevoegd gezag (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Dienstkring IJsselmeer en Markermeer), ten behoeve van de zogenaamde Richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen milieueffectrapport (MER). Mede op basis van de inspraakreacties en de adviezen stelt het bevoegd gezag de Richtlijnen vast.

Bovenbeschreven stappen zijn bij het verschijnen van deze notitie inmiddels doorlopen.

Stap 4 Opstellen en bekendmaken van het MER
In deze stap stelt de initiatiefnemer het MER op, waarbij rekening wordt gehouden met de Richtlijnen. Het MER bevat een objectieve beschrijving van de milieugevolgen van de nieuwe aardgastransportleiding. In het MER wordt het probleem geschetst, de te ondernemen activiteit, de verschillende alternatieven en varianten en de mate waarin een oplossing van het probleem kan worden bereikt. Het MER vormt dan ook een belangrijk hulpmiddel bij het nemen van een besluit over de aanleg van de aardgastransportleiding.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING, PROCEDURE EN INSPRAAKREACTIES
1.1 Inleiding
1.2 Procedure
1.3 Overzicht van de ontvangen inspraakreacties

2. BEANTWOORDING INSPRAAKREACTIES
2.1 Zienswijzen en reacties

Stap 5 Inspraak op het MER, toetsing en advisering
De volgende stap in de procedure is dat het MER ter inzage wordt gelegd. Opnieuw worden betrokkenen en belanghebbenden in de gelegenheid gesteld om hun mening te geven over het MER. Zoals eerder gesteld loopt deze stap gelijk met de procedure van de partiële herziening van de Bestemmingsplannen. Inspraakreacties kunnen zowel mondeling als schriftelijk worden ingebracht. In deze fase staat de vraag centraal of het MER voldoende informatie bevat, zodat de milieuaspecten een volwaardige rol krijgen in de besluitvorming?

Op basis van het MER, de inspraakreacties, de toetsing van het MER door de Commissie m.e.r. en het advies van de wettelijke adviseurs neemt het bevoegd gezag een standpunt in ten aanzien van de te wijzigen bestemmingsplannen en het verlenen van de Wbr-vergunning.

Belangrijk om te beseffen is dat in de startnotitie en het MER nog geen keuze voor een bepaalde oplossing is gemaakt. De startnotitie vormt de formele aankondiging van de m.e.r.-procedure en in het MER worden de effecten van het initiatief op een rij gezet. Een besluit wordt pas genomen nadat iedereen die bij het besluit betrokken is, zijn mening heeft kunnen geven (inspraakrondes).

1.3 Overzicht van de ontvangen inspraakreacties

nr.	instantie/persoon	Adresgegevens	Zienswijze nr.
1	Dr. B.J. Postma	It Boskân 15 9045 PV BITGUMMOLE	1
2	Coöperatieve Producentenorganisatie Nederlandse Vissersbond-IJsselmeer U.A.	Onder de Toren 30 Postbus 64 8300 AB EMMELOORD	2
3	Gemeente Wûnseradiel	Arumerweg 53 Postbus 2 8748 ZL WITMARSUM	3
4	P.A. Langman	Joerelaan 2 9261 XD OOSTERMEER	4, 5, 6, 7, 8 en 9
5	Ir. F. de Wolf	Oostergoostraat 37 9001 CG GROU	10, 11, 12, 13 en 14
6	Ministerie van Defensie, Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen, Directie West	Luitenant-generaal Knoopkazerne, Mineurslaan 500 Postbus 8002 3503 RA UTRECHT	15
7	VROM-Inspectie,Regio Noord	Cascadeplein 10 Postbus 30020 8700 RM GRONINGEN	16
8	Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek	Kerkstraat 1 Postbus 1600 3800 BP AMERSFOORT	17, 18, 19, 20 en 21
9	Gemeente Wieringermeer	Loggersplein 1 Postbus 1 1770 AA WIERINGERWERF	22, 23 en 24
10	Gemeente Zuidhorn	Hooiweg 9 9801 RJ ZUIDHORN	25 en 26
11	Friese Bond van Binnenvissers	Zuiderstraat 10 8861 XL HARLINGEN	27
12	H. Schaafsma (mondeling)	Kerkbuurt 16 8805 TH Hitzum	28

2. BEANTWOORDING INSPRAAKREACTIES

De inspraakreacties leveren 28 aparte zienswijzen (vragen/opmerkingen) op. De vragen en/of opmerkingen hebben hoofdzakelijk betrekking op de volgende onderwerpen:

- Foutieve (Friese) naamgeving op kaart;
- (Binnen)visserij;
- De tracékeuze;
- Onderbouwing noodzaak nieuwe aardgastransportleiding;
- Externe veiligheid;
- Onveilige gebieden vanwege explosieven c.q. schietterrein;
- Effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie;
- Hinder tijdens de aanleg;
- Gronddekking van de aardgastransportleiding;
- Locatie compressorstation.

De zienswijzen van de insprekers worden in paragraaf 2.1 beantwoord. De zienswijzen zijn cursief gedrukt. Achter de zienswijze, tussen haakjes, is vermeld uit welke inspraakreactie de betreffende zienswijze afkomstig is. De reactie van het bevoegd gezag wordt na elke vraag weergegeven.

2.1 Zienswijzen en reacties

Zienswijze 1
Op 'e tekening yn de notysje stiet it wurd 'Oldeboorn'. Eartiids, foar 1989, wie dat de hollânske namme fan in doarp yn Boarnsterhim. No al wer sechstjin jier is de namme Aldeboarn. Ik freegje jo/jim minlik, om dêr tenei mei te rekkenhen. (inspraakreactie 1)

Reactie
In de richtlijnen (paragraaf 5.1) wordt Gasunie verzocht in het MER gebruik te maken van actuele gegevens. In de verdere beschrijvingen en op de kaarten zullen derhalve de correcte plaatsnamen worden gehanteerd.

Zienswijze 2
In de startnotitie wordt gesteld dat bij de aanleg van een aardgastransportleiding rekening gehouden wordt met de aanwezige functies (pagina 21). Dat betekent dat de effecten die dit project heeft op de visserij in kaart gebracht dienen te worden. Ik verzoek u daarom de genoemde effecten nauwkeurig te onderzoeken en ons van de resultaten op de hoogte te brengen. (inspraakreactie 2)

Reactie
Er zal onderzoek worden gedaan naar de effecten van de aanleg in het IJsselmeer. De resultaten hiervan worden opgenomen in het MER (zie richtlijnen paragraaf 5.3).

De toetsingscriteria en maatlatten voor de effectbeoordeling zijn aangegeven in tabel 4.6 van de startnotitie. Het betreft de volgende toetsingscriteria:

- Beïnvloeding IJsselmeer (verzilting/kwel).
- Effecten als gevolg van baggeractiviteiten.
- Aantasting van leefgebieden van belangrijke soorten (onder andere Habitat IV-soorten), verstoring van soorten.

Zienswijze 3
Nabij de spoorlijn te Hieslum zijn in 1990 enkele explosieven aangetroffen. De Explosieven Opruimingsdienst van het Ministerie van Defensie (EOD) heeft een aantal explosieven onschadelijk gemaakt. Deze explosieven zijn afkomstig van een Duitse munitietrein, die in het voorjaar van 1944 nabij Hieslum beschoten en ontspoord is. Op dit moment is niet duidelijk of en hoe-

veel explosieven en/of vliegtuigbommen er nog in de weilanden liggen. Bijgaand treft u een kaartje aan van de vermoedelijke locatie van de mogelijke ligging van explosieven en/of vliegtuigbommen. (inspraakreactie 3)

Reactie

Met dank voor uw opmerkingen. Gasunie heeft toegezegd dat extra aandacht zal worden geschonken aan het opruimen van eventuele explosieven nabij Hieslum. Gasunie zal daartoe de Explosieven Opruimingsdienst van het Ministerie van Defensie (EOD) inschakelen aan de hand van de aangereikte gegevens. Dit zal buiten het kader van het MER worden aangepakt. In de richtlijnen (paragraaf 5.1) wordt Gasunie verzocht in het MER bekende locaties van explosieven in kaart te brengen.

Zienswijze 4

Er blijkt niet uit de startnotitie dat de Gasunie onderzoek heeft gedaan of aan de geponeerde vraag uit het westen van het land op een alternatieve wijze uit het net kan worden voldaan.
In de startnotitie wordt gesteld dat het niet aanleggen alleen wordt onderzocht als zogenaamd ijkpunt. Gezien bovenstaande is inspreker het daar niet mee eens, ook niet aanleggen dient in zuiver onderzoek serieus genomen te worden. In het kader van het door de overheid gevoerde beleid meer energie duurzaam te laten zijn, zou bij de MER-studie betrokken moeten worden in welke mate de aanleg van de leiding de economische haalbaarheid frustreert van het in de Noordzee geplande windmolenpark. Er zou een antwoord gegeven moeten op de vraag hoe de aanleg van de leiding zich verhoudt met het beleid van de overheid duurzame energie te bevorderen als het 'goedkope' gas op deze manier makkelijk blijft vloeien. Kan het onderzoek in dit verband beschikken over voldoende expertise om door Gasunie geleverde gegevens objectief te beoordelen?
De investeringsbeslissing wordt volgens inspreker vooral bepaald door exportbelangen van de Gasunie. Met andere woorden de buis moet primair worden aangelegd voor het transport van gas uit Rusland naar Engeland, er zou waarschijnlijk geen buis worden aangelegd als het louter transport van gas naar het westen van het land zou betreffen.
De aangehaalde Europese richtlijnen zijn bedoeld voor bevordering van marktwerking en kunnen derhalve juridisch geen argument vormen bij een belangenafweging die moet plaatsvinden In het kader van het de Algemene Wet Bestuursrecht omdat Gasunie strikt genomen geen belanghebbende op dat punt is. Niet de Gasunie hoeft aan die bepalingen te voldoen maar de

Nederlandse staat en er blijkt uit de aanvraag niet dat de aanvraag met dit doel mede namens de staat wordt gedaan, het wordt louter gebruikt als een afgeleid argument en steunt de stelling dat het vooral gaat om argumenten ten behoeve van export van gas. (inspraakreactie 4)

Reactie
In de richtlijnen (paragraaf 3.1) wordt Gasunie gevraagd in het MER een nadere onderbouwing te geven van de toekomstige tekorten in West-Nederland.

Uit door Gasunie uitgevoerde studies blijkt dat op korte termijn een terugval in aanvoer van gas uit de velden van de Noordzee te verwachten is. Deze velden raken sneller uitgeput dan eerder was verwacht. Door deze terugloop van de gasreserves in de Noordzee en door de export van aardgas naar Engeland ontstaat een tekort aan aardgas in West-Nederland. Om dit tekort te compenseren, is aanvoer van aardgas vanuit Noordoost-Nederland noodzakelijk. De aanleg van de aardgastransportleiding van Grijpskerk naar Wieringermeer maakt de aanvoer van aardgas vanuit Noordoost-Nederland mogelijk. De leveringszekerheid in het westen van het land wordt geborgd door aanleg van genoemde leiding. Om die reden is uitbreiding van het bestaande netwerk met een nieuwe aardgastransportleiding noodzakelijk.

Op termijn is Gasunie, samen met anderen, van plan onderzoek te doen naar duurzame energie vormen. Om zo lang mogelijk gebruik te kunnen maken het product aardgas heeft Gasunie initiatief genomen om de krachten in Noord-Nederland op energiegebied qua onderzoek te bundelen in "Energy Valley". Naast verder onderzoek in duurzame ontwikkelingen op energiegebied zoals windenergie (laddermolen), zon energie, getijde energie en rendementsverhogingen in de traditionele aanwending wordt verder onderzoek gedaan naar uitbouw van een toekomstige "waterstofeconomie". Deze lange termijn activiteiten bieden echter geen oplossing voor het op korte termijn optredende aardgas tekort in West-Nederland en zullen dan ook niet in het MER in beschouwing worden genomen.

De aanleg van de aardgastransportleiding van Grijpskerk naar Wieringermeer past ook binnen het Europese transit beleid vastgesteld in het programma "Trans-European energy networks" waar deze leiding onderdeel van uitmaakt. Het ministerie van Economische Zaken, momenteel 50% aandeelhouder van Gasunie en in de toekomst 100%, is van mening dat Gasunie, waar mogelijk, dient te streven naar realisatie van het Europees transit beleid voor aardgas.

Het niet aanleggen van de aardgastransportleiding, het zogenaamde "nulalternatief", is een wettelijk verplicht alternatief dat in het MER wordt onderzocht. Gezien bovenstaande is dit voor Gasunie geen reëel alternatief.

Zienswijze 5
Het voorgenomen tracé doorkuist in de buurt van de inspreker karakteristiek landschap dat met veel moeite in stand wordt gehouden door o.a. de Eastermars Lânsdouwe, waar inspreker lid van is. Boeren bijvoorbeeld leggen zich in hun bedrijfsvoering allerlei beperkingen op. Dit landschap, met vele zogenaamde dykswallen met oude bomen erop, gaat met een gegraven aanleg volledig over de kop met alle schade van dien. De Gasunie stelt dat bij aanleg maar circa 5 meter dykswal behoeft te worden aangetast, maar dit is inmiddels wel de 4e leiding en derhalve 20 meter dykswal per te passeren wal. (inspraakreactie 4)

Reactie
Het is, zowel het bevoegd gezag als Gasunie, bekend dat in de omgeving van Eastermar een aantal karakteristieke houtwallen moet worden gekruist. Het gebied rond Eastermar valt onder het belvedèregebied Noordelijke Wouden en Westerkwartier waarbij de waarden gekoppeld zijn aan de dichte en gave houtwallen structuur (dijkswallen met oude bomen).
Gasunie is voornemens deze passages met een boring te doen en gebruik te maken van bestaande doorgangen als het op transport van materieel en anderszins gaat. Het kappen van bomen en/of singels zal tot een minimum worden beperkt. In het MER worden de verschillende effecten beschreven (zie ook richtlijnen paragraaf 4.2.2).

Zienswijze 6
Gegeven de landschappelijke waarden vindt inspreker dat ingeval van aanleg de Gasunie ontsierende leidingmarkeringen tot de absoluut noodzakelijke moet beperken. Met de huidige moderne GPS plaatsbepalingmethoden zijn deze ook veel minder nodig dan op dit moment nog door Gasunie wordt toegepast. De constatering in de startnotitie dat na aanleg van een leiding er nauwelijks gevolgen meer zichtbaar zijn, bestrijdt inspreker. Een ieder wordt uitgenodigd om te komen kijken naar de macht aan installatieonderdelen die bovengronds aanwezig zijn.
De waarde van het bezit van de inspreker wordt in belangrijke mate bepaald door de landelijk ligging. Inspreker wil op geen wijze dat Gasunie in deze buurt nog meer in het landschap zichtbare installatie elementen plaatst zoals bijvoorbeeld nog een nood afblaasinstallatie die de landelijke waarde verder aantasten. (inspraakreactie 4)

Reactie
Het aanbrengen van leidingmarkeringen en andere zichtbare installatie-elementen zal tot een minimum worden beperkt. Uit oogpunt van veiligheid en bedrijfszekerheid zullen echter in overleg met betrokkenen enkele bestaande afsluiterlocaties worden uitgebreid, onder andere Drogeham en Eernewoude. Uiteraard zullen de verschillende effecten in het MER worden beschreven.

Zienswijze 7
De ontploffing van een gastransportleiding in België toont aan dat dit risico geenszins denkbeeldig is. In de directe omgeving van de inspreker bevinden zich al minimaal 3 van dergelijke leidingen. Daarnaast bevindt zicht op 100 meter een meet en regelstation. In het voorliggende plan wil Gasunie op circa 35 meter van de woning van de inspreker (Joerelaan 2, Oostermeer) nog een grote transportleiding leggen. In de MER studie dient aan de risico's op dit punt bijzondere aandacht te worden besteed. De in dit verband vastgestelde slachtoffernorm is een gotspe want deze betekent effectief dat in het buitengebied waar weinig mensen wonen er niet aan veiligheid hoeft te worden gedaan. (inspraakreactie 4)

Reactie
In de richtlijnen (paragraaf 5.3) wordt Gasunie verzocht in het MER aandacht te schenken aan bovenstaande problematiek. Gasunie heeft reeds toegezegd dat in het kader van het MER een risico- en veiligheidsstudie zal worden verricht, die als bijlage bij het MER wordt opgenomen. In het MER wordt op de veiligheidsrisico's van aardgastransportleidingen ingegaan.

Zienswijze 8
De leiding wordt circa 35 meter van de achtergevel van de woning van de inspreker (Joerelaan 2, Oostermeer), waar bovendien de woonkamer is gesitueerd, aangelegd. Dit betekent voor de inspreker lange tijd veel overlast en een behoorlijke inbreuk op zijn privacy. Volgens opgave van Gasunie is het aanlegtempo van de leiding circa 300 meter per dag. Inspreker vindt dat in geval van aanleg van de leiding het werk zo georganiseerd dient te worden dat het traject wat loopt vanaf de afsluiter bij Drogeham tot de Sumarderwei in maximaal 3 weken wordt aangelegd, gerekend van het moment van verwijdering van de 'teellaag' tot en met het weer dichtgooien van de sleuf. Bovendien vindt inspreker dat, vanwege het ontoereikende wegennet om zwaar verkeer te verwerken opgeteld bij het dan volop aanwezige landbouwverkeer, de hele logistieke operatie op het hierboven genoemde traject plaatsvindt via het aan te leggen tracé en dat aanvoer van materieel en anderszins uitsluitend plaatsvindt via een 'losplaats' bij de afsluiter bij Drogeham. (inspraakreactie 4)

Reactie
Daar waar het gaat om schade en hinder zal door Gasunie met betrokkenen overleg worden gevoerd en naar redelijkheid van billijkheid oplossingen worden gezocht c.q. schade worden vergoed.

Het bevoegd gezag zal Gasunie verzoeken het transport zoveel mogelijk op de rijbaan van de werkstrook naast de aardgastransportleiding plaats te laten vinden. In overleg met de gemeente zal een ontsluitingsplan worden doorgenomen voor aan- en afvoer van materieel en anderszins. Het streven van Gasunie is om hinder en overlast zo gering mogelijk te laten zijn.

Zienswijze 9
Dit is in 30 jaar de 4e gastransportbuis die Gasunie voornemens is aan te leggen. De belasting van de Gasunie op de omgeving heeft daarmee een structureel karakter.
Inspreker vindt dat bij de MER studie betrokken moet worden een limitatieve inschatting van de Gasunie aan infrastructurele werken op dit tracé, hierbij inbegrepen mogelijke vervangingen van de al bestaande leidingen. Het argument hiervoor is dat het al reeds hebben van een leiding mede argument vormt juist dit tracé te kiezen om in een nieuwe behoefte te voorzien. Langzamerhand bouwt Gasunie een samengesteld belang op wat alleen in onderdelen op z'n effecten is onderzocht. (inspraakreactie 4)

Reactie
Gasunie voorziet momenteel geen uitbreiding van haar aardgastransport infrastructuur in het onderhavige tracé van Grijpskerk naar Wieringermeer.

Zienswijze 10
Gronddekking landbouwgronden.
In het landschap spelen de landslootjes en de diepere tochtsloten een belangrijke rol voor de afvoer van overtollig water naar de poldergemalen. Bij het bepalen van de benodigde gronddekking boven de transportleiding moet worden gerekend met de diepte van de bodem van deze sloten. Voor de tochtsloten kan dat wel 2 m of meer beneden maaiveld zijn. Daarboven moet worden gerekend dat de jaarlijkse inklinking van veengrond door oxidatie in de orde van 1 cm/jaar ligt, dus over 50 tot 100 jaar 0,5 tot 1 m. Inspreker begreep dat de leidingen erg lang mee gaan en dan mag het niet zo zijn dat ze na verloop van tijd te dicht bij de bodem van de sloten komen te liggen. Met de klink worden namelijk de sloten ook steeds dieper gemaakt om de afwatering in stand te houden. (inspraakreactie 5)

Reactie
In de richtlijnen (paragraaf 4.1) wordt Gasunie verzocht in het MER aan te geven in hoeverre bij het bepalen van de diepteligging rekening wordt gehouden met inklinking.
De diepteligging van de leiding door sloten en andere watergangen wordt in overleg met het Wetterskip Fryslân bepaald. In principe houdt Gasunie als standaard aan 1 meter beneden de vaste slootbodem.

In het MER wordt ingegaan op het oxidatieaspect, waarbij verwezen wordt naar de deelgebieden waar veen aan het oppervlak ligt.

Zienswijze 11
Belang openlucht recreatie en recreatie vaarwegen
Het economische en het sociale belang van de waterrecreatie krijgen in de afwegingen te weinig aandacht (toerisme, ontspanningsmogelijkheden en volksgezondheid). In het bijzonder zou de kruising met bestaande vaarwegen en mogelijk te herstellen vroegere vaarmogelijkheden meer aandacht moeten krijgen. De te onderhouden bodemdiepte voor de kleinere recreatie zal in het algemeen 1,5 tot 2 m beneden boezempeil zijn, dus 2 tot 2,5 m onder NAP. Alleen al in de omgeving van de inspreker valt te denken aan de Ald Headam Sleat ten noorden van De Veenhoop en de kleine vaarwegen die tussen Akkrum en Scharnegoutum worden gekruist. Hier moet geen probleem met de gewenste gronddekking ontstaan. Al is het risico door schade vanuit deze kleinere recreatie natuurlijk veel kleiner dan op de IJsselmeerbodem waar het een alternatief is de leiding op de bodem te leggen. Zo nodig kan naar ik begreep een afdekking met een betonplaat al voldoende zijn. Dat geldt dan zeker bij kruisingen met de kleinere recreatie. Kernpunt is dat de aanwezigheid van de transportleiding geen belemmering mag zijn voor een (eventueel toekomstige) recreatievaarweg. (inspraakreactie 5)

Reactie
De kruisingen van recreatieve vaarwegen worden in overleg tussen Gasunie en de vaarwegbeheerder bepaald. Ook hier geldt als uitgangspunt van Gasunie aanleg 1 meter beneden de vaste bodem. De uitvoeringsperiode om de recreatievaart zo weinig mogelijk te hinderen zal eveneens

in overleg met de Provincie plaatsvinden en bijvoorbeeld in de avond/nachturen plaatsvinden. In uiterste noodzaak zal voor een horizontaal gestuurde boring worden gekozen waardoor de scheepvaart ongestoorde doorgang houdt.
Gezien de hoge kosten van een horizontaal gestuurde boring geeft Gasunie de voorkeur aan conventioneel aanleggen.

In het MER zal aandacht worden besteed aan een beschrijving van de effecten op de gebruiksfuncties (zie richtlijnen paragraaf 5.3).

Zienswijze 12
Verouderde topografische kaarten
De Topografische dienst gebruikte al op kaart 11A Grou van 1990 de officiële namen met tussen haakjes nog de vroegere namen en op die van 2001 alleen nog de officiële namen (Grou, Warten, Wergea). De op de kaarten van Alterra gebruikte namen wekken de indruk dat sterk verouderd kaartmateriaal is gebruikt. Van die namen zelf zal Gasunie geen technische problemen krijgen, maar de topografische gegevens zijn in de loop der tijd ook veranderd. (inspraakreactie 5)

Reactie
In het MER zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van actuele topografische gegevens inclusief de juiste Friese benamingen (zie richtlijnen paragraaf 5.1).

Zienswijze 13
Onduidelijke afkorting in tabel
In de tabel op pagina 94 mist een verklaring voor de afkorting HDD als type kruising. Inspreker weet intussen dat dit Horizontal Directional Drilling betekent, maar beveelt aan in het vervolgtraject in die tabel Horizontaal Gestuurde Boring aan te geven, zoal beschreven op pagina 28. (inspraakreactie 5)

Reactie
Op pagina 95 van de startnotitie is onder de tabel een verklaring opgenomen voor de afkorting HDD. In het MER zal, ter verduidelijking, in de tabel gesproken worden over horizontaal gestuurde boring.

Zienswijze 14
Verouderde maatvoering
Inspreker is verbaasd dat Gasunie voor de pijpdiameter naast de metrische maat, ook de maat in duimen aangeeft. Deze pré-Napoleontische aanduiding past toch niet bij een modern bedrijf als Gasunie, zeker niet nu zelfs de Engelsen omschakelen op metrisch. (inspraakreactie 5)

Reactie
In het vakjargon van een pijpenlegger is de aanduiding duim nog steeds in zwang naast de metrische maat.

Zienswijze 15
De inhoud van de startnotitie is ten aanzien van externe veiligheid niet geheel volledig. Uit bestudering van het kaartmateriaal blijkt dat een gedeelte van het tracé gelegen is in het zuidelijkste deel van de onveilige zone van het schietterrein Breezanddijk. Aan deze onveilige zone wordt in de startnotitie geen aandacht besteed. De onveilige zone van het schietterrein is verankerd in het Structuurschema Militaire Terreinen (SMT) en het in voorbereiding zijnde Tweede Structuurschema Militaire Terreinen (SMT-2). Ter finale beoordeling van een eventuele ligging van het tracé in de onveilige zone ontvangt u hierbij een tekening waarop de onveilige zonde is ingetekend. D.m.v. een potloodlijn is het tracé (globaal) weergegeven. Inspreker adviseert om, indien mogelijk, het tracé iets zuidelijker te verplaatsen zodat de ligging in de onveilige zone vermeden wordt.

Indien dit niet tot de mogelijkheden behoort, zal met de Dienst Gebouwen, Werken en Terrein (Ministerie van Defensie) afstemming plaats dienen te vinden. Aandachtpunten hierbij zijn:

- *de bescherming van de leiding i.v.m. de eventuele kans op beschadiging door neerkomende (delen van) projectielen;*
- *de afstemming van het werkprogramma (tijdens en na de aanleg van de leiding) met het schietprogramma. (inspraakreactie 6)*

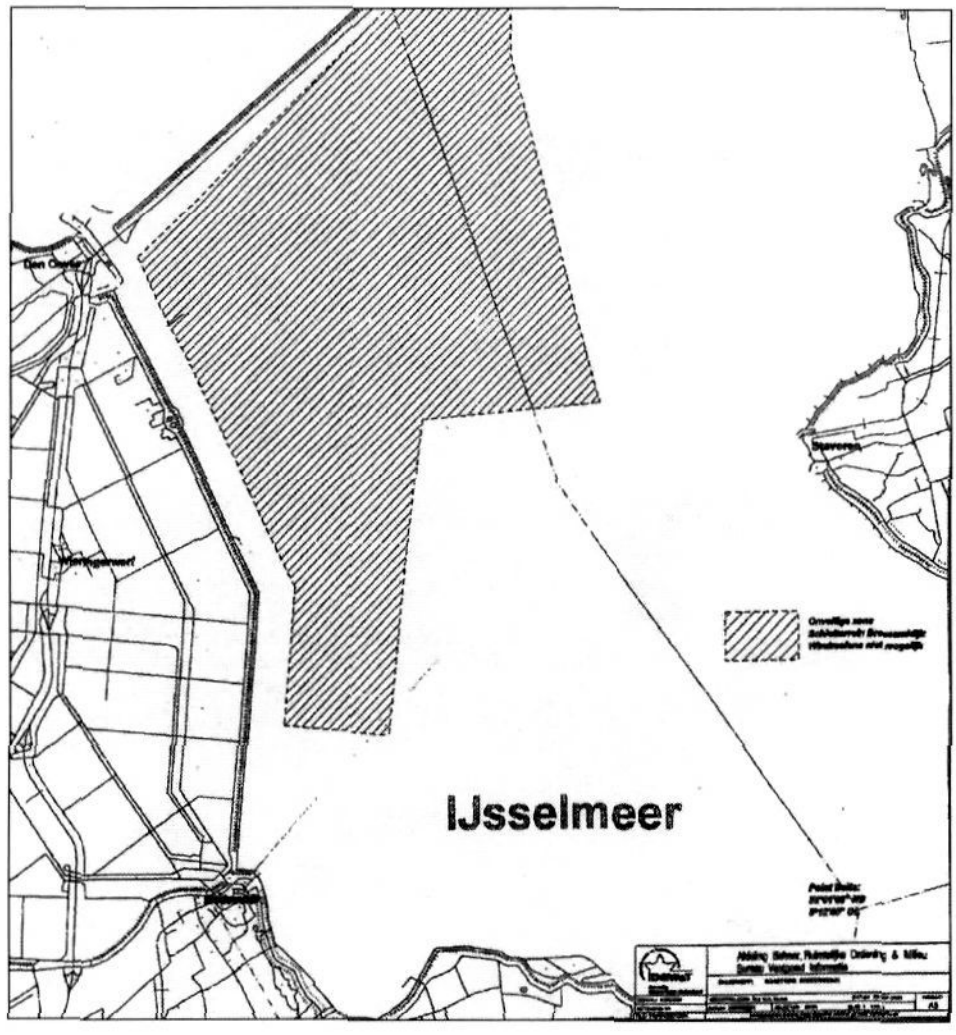

Reactie

Gasunie heeft aangegeven dat de bestaande leidingen inderdaad binnen het gebied liggen en hierdoor ook de nieuwe leiding gepland is binnen de onveilige zone van het schietterrein Breezanddijk. Met het Ministerie van Defensie zal Gasunie afstemmen of door additionele maatregelen het gekozen tracé realiseerbaar is.

Zienswijze 16

Inspreker constateert dat in de definitieve startnotitie de eerdere opmerkingen op de conceptnotitie naar tevredenheid zijn verwerkt. Deze opmerkingen hebben ook gevolgen voor de richtlijnen die nu opgesteld zullen gaan worden omtrent de inhoud van het milieueffectrapport. Naar de mening van inspreker wordt in de startnotitie, met name op het gebied van externe veiligheid, al zo toegespitst op een zeer beperkt aantal varianten dat de scope te smal dreigt te worden. Het tracé volgt een belangrijk deel van de bestaande leiding (bundelingsbeginsel). In die gevallen waarin dat niet mogelijk blijkt worden varianten in beeld gebracht.

Dit geldt dus maar voor een beperkt aantal locaties. In de startnotitie worden bij diverse varianten al oplossingen, maatregelen of voorzieningen aangegeven. Het gevaar dreigt dat alleen die

varianten en oplossingen zullen worden beschouwd en mogelijke andere varianten en oplossingen niet in de MER-studie worden betrokken. Hierdoor bestaat de kans dat een inzichtelijke en op effecten gebaseerde presentatie van varianten bij voorbaat al te beperkt wordt. Inspreker adviseert om met bovenstaande rekening te houden bij het opstellen van de richtlijnen voor het Milieueffectrapport. (inspraakreactie 7)

Reactie
De tracékeuze wordt in grote mate bepaald door het uit de wet- en regelgeving voortvloeiende bundelingprincipe. Mocht echter uit de effectenbeschrijving van het MER blijken dat in het tracé knelpunten ontstaan dan zullen, naast de reeds in de startnotitie beschreven varianten, ook voor deze knelpunten additionele varianten worden onderzocht.

Zienswijze 17
In het tracé van de nieuwe aan te leggen aardgastransportleiding krijgt men te maken met landschappelijke, cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden die bij de aanleg van de leiding gevaar dreigen te lopen te worden verstoord of vernietigd. In deze startnotitie wordt ruim aandacht geschonken aan deze aspecten, waarvoor onze waardering. (inspraakreactie 8)

Reactie
Ter kennisgeving aangenomen.

Zienswijze 18
In paragraaf 2.6 staan de beleidsvelden aangegeven die eisen stellen aan de tracéligging en aanlegwijzen van een nieuwe aardgastransportleiding en als zodanig bepalend zijn ook de uiteindelijke keuze voor een tracé en de aanlegwijze. Bestaand beleid op het gebied van landschap, cultuurhistorie en archeologie (Monumentenwet, Verdrag van Malta, Nota Belvedère, Nota Ruimte) leidt in het MER tot nader onderzoek naar de effecten van de aanleg van de aardgastransportleiding op deze aspecten (pagina 21 bovenaan). In paragraaf 3.4.1 komt de systematiek van de varianten ontwikkeling aan de orde. Hier worden ook mogelijk knelpunten besproken die conflicteren met de komst van de nieuwe aardgastransportleiding. Behalve knelpunten als (voorgenomen) woningbouw, bedrijfsuitbreiding van boerderijen en een bedrijventerrein kan ook natuurontwikkeling of bodemgesteldheid van invloed zijn op de mogelijke komst van de nieuwe aardgastransportleiding en daarmee de tracékeuze.
Inspreker wijst erop dat ook de aspecten cultuurhistorie en zeker de archeologie hierbij betrokken zouden moeten worden. Mogelijke knelpunten op het gebied van cultuurhistorie en/of archeologie hebben nu niet geleid tot varianten. (inspraakreactie 8)

Reactie
Zoals beschreven vindt een archeologisch vooronderzoek plaats. De resultaten hiervan worden in het MER betrokken en meegewogen bij de tracékeuze en haar varianten.
Concreet betekent dit, dat bepaalde waardevolle monumenten met boringen worden gepasseerd om schade aan het monument te voorkomen.

Zienswijze 19
In hoofdstuk 4 huidige situatie, autonome ontwikkeling en effecten worden in paragraaf 4.2.4 de aspecten landschap, archeologie en cultuurhistorie besproken. In de alinea over archeologie is te lezen dat men met archeologische monumenten en trefkansen te maken heeft binnen het tracé. In paragraaf 4.3.2 wordt vervolgens aangegeven dat in het MER de (verwachtings)waarden binnen een zone van 100 meter van de aardgastransportleiding worden benoemd en beschreven. Bovendien wordt gekeken naar een mogelijke fysieke aantasting en de consequenties daarvan in het licht van het beleidskader. Wat in deze paragrafen nog ontbreekt, is aandacht voor het maritiem erfgoed. In het IJsselmeer hebben we weliswaar niet te maken met archeologische monumenten, maar de locatie van een aantal scheepswrakken is wel bekend. Bovendien is niet uit te sluiten dat in het tracé door het IJsselmeer nieuwe wrakken zullen worden aangetroffen. (inspraakreactie 8)

Reactie
Voor het IJsselmeer zal, in het kader van het archeologisch onderzoek, een nadere inventarisatie van scheepswrakken worden gemaakt. In het MER zal hier nader op worden ingegaan (zie richtlijnen paragraaf 5.1).

Zienswijze 20
De Gasunie heeft in overleg met de ROB en de noordelijke provincies een onderzoek opgestart teneinde de archeologische waarden in kaart te laten brengen. Dit vooronderzoek zal in eerste instantie bestaan uit een zogenaamd Bureauonderzoek (zie bijgevoegde randvoorwaarden) uitmondend in een gespecificeerd en onderbouwd verwachtingsmodel. Op grond van dit bureauonderzoek en een daaruit voortvloeiend programma van eisen en/of plan van aanpak zal vervolgens een inventariserend veldonderzoek (IVO) plaats, bestaande uit een booronderzoek en een veldkartering, moeten plaatsvinden. De resultaten van dit vooronderzoek (Bureauonderzoek en IVO) dienen betrokken te worden en meegewogen te worden bij het formuleren van de alternatieven (MMA en VKA) in het MER. (inspraakreactie 8)

Reactie
De resultaten van het Bureauonderzoek zullen worden gebruikt in het MER. Aansluitend aan het Bureauonderzoek zal een Inventariserend Veldonderzoek worden uitgevoerd (IVO). De resultaten hiervan zullen geen onderdeel uitmaken van het MER. Bij de aanleg van de aardgastransportleiding zal wel rekening worden gehouden met de resultaten van het IVO (Gasunie heeft in overleg met de ROB afgesproken dat in het MER kan worden volstaan met de resultaten uit het Bureauonderzoek, mits in het MER wel aangegeven wordt dat het IVO wordt uitgevoerd en tevens wordt aangegeven hoe met de resultaten wordt omgegaan).

Zienswijze 21
Bij het onderzoek zijn de volgende aspecten van belang. In het rijksbeleid op het gebied van de archeologische monumentenzorg wordt in de eerste plaats duurzaam behoud van het archeologisch bodemarchief nagestreefd. Immers voor een groot deel van het verleden is het bodemarchief vrijwel de enige informatiebron. Primair uitgangspunt is hierbij het behoud van archeologische waarden "in situ" (ter plekke). Indien behoud "in situ" niet mogelijk is, wordt gestreefd de in het bodemarchief aanwezige informatie daaruit te onttrekken door opgraving. Opgraven of anderszins vernietigen van archeologische waarden dient in dit streven naar duurzaam behoud echter zoveel mogelijk voorkomen en/of vermeden te worden. Indien behoud niet mogelijk is, dient bij de uitvoering van planning rekening gehouden te worden met de kosten verbonden aan het opgraven van archeologische waarden. (inspraakreactie 8)

Reactie
Archeologische waarden dienen zoveel mogelijk te worden ontzien (behoud "in situ"). Indien dit niet mogelijk is, zal Gasunie nader overleg hebben met ROB en de Provincies hieromtrent.

Zienswijze 22
Inspreker wil inzicht in de (milieu)effecten die ontstaan t.g.v. de aanleg van de nieuwe aardgastransportleiding. N.a.v. de startnotitie wil de inspreker Gasunie verzoeken de navolgende zaken te betrekken bij de op te stellen milieueffectrapportage (MER):

- *In de startnotitie is een zogenaamde 10 $^{-6}$ contour aangegeven en langs het tracé zijn de volgende ontwikkelingen van de gemeente Wieringermeer aan de orde,*
    - *Het ontwikkelen van een Agribusinessproject wat bestaat uit kantoorgebouwen met bedrijven en tuinbouwkassen;*
    - *Een auto-opleidingsinstelling;*
    - *Diverse (bedrijfs)woningen;*
    - *Een afvalverwerkingsbedrijventerrein.*

Wat zijn de effecten c.q. (toekomstige) beperkingen die ontstaan vanuit deze contour voor de bestaande bedrijven, woningen, een (toekomstig) auto-opleidingsinstelling, een afvalverwerkingsbedrijventerrein? (inspraakreactie 9)

Reactie
Met genoemde ontwikkelingen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden. In het kader van het MER wordt een risicotoetsing uitgevoerd. In het MER wordt hier nader op ingegaan (zie paragraaf 5.3 van de richtlijnen).

Zienswijze 23
De gemeente Wieringermeer is op de hoogte van de gedachte dat de gemeente Medemblik in het onderhavige gebied diverse planologische ontwikkelingen op het oog heeft, te denken valt aan sportvoorzieningen en woningbouw. (inspraakreactie 9)

Reactie
Met mogelijke planologische ontwikkelingen van de gemeente Medemblik wordt rekening gehouden.

Zienswijze 24
Inspreker wil ook een afweging met betrekking tot planschadeclaims die kunnen ontstaan als gevolg van het aanpassen van het vigerende bestemmingsplan. (inspraakreactie 9)

Reactie
In een MER wordt de planologische besluitvorming een hulpmiddel geboden, om het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen bij de planologische belangen afweging. **Milieuschade**aspecten in het MER spelen een belangrijke rol, maar **planschade**aspecten juist niet.

De nieuwe leiding wordt niet door het MER mogelijk gemaakt maar door de herziening van een bestemmingsplan of vrijstelling artikel 19 WRO. In het kader van artikel 49 WRO dienen de planschade effecten te worden beoordeeld door vergelijking van het oude planologische met het nieuwe planologische regime dat de nieuwe leiding mogelijk maakt.

Zienswijze 25
De gemeente Zuidhorn heeft vernomen dat de startnotitie op verschillende plaatsen is gewijzigd c.q. aangevuld t.o.v. het concept d.d. 4 oktober 2004. Deze aanpassingen geven voor de inspreker geen aanleiding voor inhoudelijke bezwaren. Wel wil inspreker Gasunie wijzen op onjuiste informatie betreffende de passages m.b.t. de beschrijving van het bestemmingsplan "Buitengebieden Grijpskerk" (zie tabel 5.9 en beschrijving pagina 78).
De nieuw aan te leggen gasleiding zal op circa 7 meter ten noorden van het bestaande leidingentracé komen te liggen. Een deel van de leiding valt inderdaad onder het bestemmingsplan "Buitengebieden Grijpskerk". In dit bestemmingsplan zijn gasleidingen dubbel bestemd met een strook van 5 meter aan weerszijden. Deze zone is bedoeld voor het leggen, onderhoud en beheer van aardgastransportleidingen met een druk van 20 bar of meer.
Gezien de 7 meter afstand tot de bestaande leidingen valt de nieuwe leiding hiermee buiten het bereik van de dubbelbestemming Gasleiding. De bestemming 'agrarische doeleinden' met een gedeeltelijke aanduiding voor 'open gebied' en 'kleiwinning mogelijk' is daarom van toepassing. Het plan kent voor de aanleg van aardgasleidingen geen aanlegvergunningenstelsel.
De toelichting bij het bestemmingsplan geeft aan dat binnen de bestemming agrarische doeleinden ook ondergrondse leidingen vallen met uitzondering van grootschalige voorzieningen zoals het landelijk net van aardgasleidingen met een druk van 20 bar en meer. Voor dergelijke leidingen dient in het bestemmingsplan een reservering opgenomen te worden.
In de startnotitie staat voor het bestemmingsplan "Buitengebieden Grijpskerk" vermeld dat via een aanlegvergunning meegewerkt kan worden. Het bestemmingsplan "Buitengebieden Grijpskerk" biedt, zoals vermeldt, niet de mogelijkheid een gasleiding behorende tot het nationale transportnet te realiseren. Voor de aanleg van een deel van de gasleiding op het grondgebied van Zuidhorn is aldus een herziening van het bestemmingsplan nodig.
Bovenstaande zien wij graag verwerkt in de startnotitie. Deze informatie is overigens reeds doorgegeven aan de Gasunie ten einde te bepalen welke gemeenten bevoegd gezag zijn in het kader van de m.e.r.-procedure. (inspraakreactie 10)

Reactie
De startnotitie is reeds definitief en gepubliceerd en kan derhalve niet meer worden gecorrigeerd. In het MER worden echter de betreffende passages en tabel 5.9 aangepast conform het voorstel van de inspreker. In het MER zal worden opgenomen dat een herziening van het bestemmingsplan "Buitengebieden Grijpskerk" noodzakelijk is om de beoogde aardgastransportleiding aan te leggen (zie richtlijnen paragraaf 3.2).

Zienswijze 26
De passage op pagina 59 onder het kopje "Wet geluidhinder" suggereert dat de keuze van de locatie voor het compressorstation al gemaakt is. Besluitvorming hierover heeft echter nog niet plaatsgevonden. Bovendien staat deze passage haaks op hetgeen geformuleerd staat op pagina 25, 1e alinea. Hier wordt duidelijk gesteld dat in het MER nader wordt ingegaan op de exacte locatiekeuze en inrichtingswijze. De formulering op pagina 59 vraagt derhalve om nuancering. (inspraakreactie 10)

Reactie
Met betrekking tot de locatie van het te bouwen compressorstation Grijpskerk zullen de nodige alternatieven in het MER met bijbehorende effecten moeten worden beschreven. Opgenomen zal worden dat het compressorstation Grijpskerk mogelijk onderdeel zal uitmaken van een gezoneerd industrieterrein.

Zienswijze 27
Door de aanleg van de pijpleiding kan het leefgebied van de in Flora en Faunawet genoemde Grote Modderkruiper (tijdelijk) worden verstoord. Ook kunnen bij de werkzaamheden wateren zodanig worden beïnvloed dat vissen moeten worden verwijderd. Dat zal in de kosten van het project moeten worden meegenomen. Wij kunnen deze werkzaamheden mogelijk voor u uitvoeren (zeker voor wat betreft het Friese traject). Voor nadere informatie kunt u uiteraard contact opnemen met ons (Friese Bond van Binnenvissers). (inspraakreactie 11)

Reactie
In het MER zal een natuurinventarisatie worden uitgevoerd waarbij ook het aquatisch milieu zal worden betrokken. Indien in het kader van de werkzaamheden vissen moeten worden verplaatst, zal Gasunie contact opnemen met de genoemde organisatie.

Zienswijze 28
Inspreker geeft de suggestie om de transportleiding van Harlingen naar Grijpskerk te gebruiken voor het gastransport. Deze leiding loopt vlakbij Franeker en Hitzum.
Inspreker ziet daarnaast tankwagens die ongeveer maandelijks stof aan- en/of afvoeren. Dit is voor het verdeelstation. Dat kan ook gebruikt worden voor de aardgasleiding Grijpskerk/Wieringermeer. (inspraakreactie mondeling)

Reactie
De aardgasleiding bij Harlingen loopt van Harlingen naar Kootstertille en wordt gebruikt om aardgas dat wordt gevonden op Zuidwal naar het mengstation in Kootstertille te transporteren. Deze leiding met een beperkte capaciteit wordt momenteel dus reeds voor andere doeleinden gebruikt. In de richtlijnen (paragraaf 3.1) wordt Gasunie verzocht in het MER in te gaan op de rol en capaciteit van bestaande pijpleidingen.

De genoemde tankwagens zijn waarschijnlijk voor de afvoer van condensaat. Dit condensaat *komt vrij bij de behandeling van aardgas dat op Zuidwal wordt gevonden en in Harlingen wordt* behandeld. De nieuw aan te leggen leidingen, en overigens ook de bestaande leidingen zijn ongeschikt voor het transport van condensaat. Met de nieuw aan te leggen leiding wordt alleen "behandeld gas", ontdaan van elke vorm van verontreiniging uit de bron, getransporteerd.